

Grupy robocze na platformie sprawiedliwej transformacji

Działanie 5: Utworzenie i wdrożenie terytorialnego obserwatorium społeczno-gospodarczego na rzecz sprawiedliwej transformacji – dokument koncepcyjny

Listopad 2023

Działanie 5: Utworzenie i wdrożenie terytorialnego obserwatorium społeczno-gospodarczego na rzecz sprawiedliwej transformacji (TOST) – dokument koncepcyjny

Lider działania: *Uniwersytet im. Aldo Moro w Bari*

Uczestnicy działania: *Europejski Związek Zawodowy industriAll*

Kategoria: *Stal, horyzontalna strategia*

Grupy robocze platformy sprawiedliwej transformacji (PST), utworzone w listopadzie 2021 r., zrzeszają wszystkich interesariuszy z całej Europy, których łączy troska o ludzi i miejsca dotknięte transformacją w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu. Każda z grup roboczych ds. **stali, cementu i chemikaliów** koncentruje się na określonym sektorze wysokoemisyjnym, na który transformacja wywrze duży wpływ, natomiast czwarta grupa robocza koncentruje się na horyzontalnej strategii dotyczącej zainteresowanych stron.

Po sfinalizowaniu dokumentów opisujących zakres, określających obszary zainteresowania i cele grupy roboczej, członkowie grupy opracowali wspólny Plan wdrożenia, który opisuje ich 17 działań. Plan ten został sfinalizowany i opublikowany w kwietniu 2023 roku. Przez resztę roku liderzy, wraz z innymi członkami grupy roboczej przyczyniającymi się do realizacji Działania, wdrażali swoje poszczególne Działania.

Niniejszy dokument przedstawia ostateczne wyniki Działania 5.

Zastrzeżenie:

Informacje i poglądy zawarte w niniejszym dokumencie są poglądami członków Grup roboczych platformy sprawiedliwej transformacji ds. stali, cementu, chemikaliów i horyzontalnej strategii dotyczącej zainteresowanych stron; nie odzwierciedlają oficjalnej opinii Komisji Europejskiej. Komisja nie gwarantuje dokładności zawartych w nich informacji. Ani Komisja, ani żadna osoba działająca w imieniu Komisji, nie ponoszą odpowiedzialności za treści ani sposób wykorzystania zamieszczonych poniżej informacji. Ponowne wykorzystanie jest dozwolone pod warunkiem podania źródła i nie zniekształcenia oryginalnego znaczenia lub przesłania dokumentu. Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za skutki wynikające z ponownego wykorzystania materiałów. Komisja Europejska wdrożyła politykę ponownego wykorzystywania swoich dokumentów w formie decyzji Komisji 2011/833/UE z dnia 12 grudnia 2011 roku w sprawie ponownego wykorzystywania dokumentów Komisji (Dz.U. L 330 z 14.12.2011, s. 39).

Wprowadzenie

Wyzwania uwzględnione w Działaniu 5

Zdolność instytucji publicznych i innych właściwych instytucji do zrozumienia społeczno-gospodarczych skutków i konsekwencji transformacji, wraz z kompetencjami w zakresie gromadzenia aktualnej wiedzy na potrzeby planowania, zarządzania oraz oceny interwencji i polityk, powinna zostać zwiększona, podobnie jak zdolność do przyjęcia elastycznego podejścia do realizacji polityki.

Transformacja miejscowości/obszarów i ich społeczności jest złożonym, wielowymiarowym i nieliniowym procesem, w którym zmianom w głównych gałęziach przemysłu w kierunku zrównoważonego rozwoju towarzyszą szersze ścieżki dywersyfikacji i rozwoju gospodarczego. Ponadto transformacje gospodarcze i technologiczne są głęboko powiązane z wymiarami społecznymi i kulturowymi, ponieważ takie społeczności mają długą historię społecznej i kulturowej zależności od dominującego przemysłu w odniesieniu do powiązania między produkcją i reprodukcją oraz wartości i tożsamości kulturowych.

W tym obrazie dialog społeczny odgrywa ważną rolę w radzeniu sobie z kryzysami i zarządzaniu zmianami strukturalnymi w sposób zgodny z zasadami sprawiedliwości społecznej. W niektórych państwach członkowskich związki zawodowe są częścią systemu demokratycznego i partnerem w negocjacjach tych procesów sprawiedliwej transformacji. Nie zawsze jednak władze publiczne i pracodawcy angażują się w znaczący dialog społeczny i negocjacje zbiorowe z zainteresowanymi pracownikami; w związku z tym konieczne jest wzmocnienie dialogu społecznego, zwłaszcza w krajach, w których nie ma on ugruntowanej tradycji.

Cele Działania 5

Niniejsze Działanie, promujące tworzenie i wdrażanie TOST, ma na celu zwrócenie uwagi na duże znaczenie zapewnienia ram dla:

- monitorowania oraz oceny jakościowej/ilościowej projektów i innych inicjatyw przyjętych i wdrożonych w związku ze sprawiedliwą transformacją w miejscach przechodzących transformację;
- poszerzenia wiedzy na temat społeczno-gospodarczych skutków i konsekwencji projektów i działań związanych z planami sprawiedliwej transformacji w miejscowościach przechodzących transformację, ze szczególnym uwzględnieniem dynamiki rynku pracy;
- monitorowanie i wspieranie zaangażowania społeczności/organizacji społeczeństwa obywatelskiego/związków zawodowych w tworzenie danych, informacji, ustalenie strategii, podejmowanie decyzji i procesy wdrażania.

Należy docenić znaczenie systematycznego obserwowania, opracowywania, informowania i dostosowywania dynamiki społecznej i terytorialnej związanej z wdrażaniem terytorialnych planów sprawiedliwej transformacji (TPST) w miejscowościach przechodzących transformację, ponieważ pozwala to na:

- a) tworzenie danych i analiz opartych na wartościach, dostarczanie informacji;
- b) mobilizację aktywnego uczestnictwa i obywatelstwa;
- c) wsparcie w podejmowaniu decyzji i wdrażaniu;
- d) wzmocnienie dialogu społecznego i negocjacji zbiorowych.

Zainteresowane strony będące obiektem Działania 5

Głównymi zainteresowanymi stronami, do których skierowane jest Działanie 5, są: instytucje publiczne (na różnych poziomach: subregionalnym, regionalnym, krajowym, ponadnarodowym); odpowiednie dyrekcje/jednostki Komisji Europejskiej (np. DG REGIO, DG EMPL, Wspólne Centrum Badawcze) i Sekretariat PST; uniwersytety, ośrodki badawcze/instytuty, szkoły; europejskie federacje związków zawodowych i ich krajowe/regionalne podmioty stowarzyszone; organizacje trzeciego sektora/społeczeństwa obywatelskiego na różnych poziomach (tj. regionalnym, krajowym, sektorowym, europejskim); przedsiębiorstwa; inni partnerzy społeczni (tj. przedstawiciele organizacji pracodawców na różnych poziomach); eksperci ds. analiz społeczno-ekonomicznych i monitorowania; członkowie WG; członkowie społeczności.

Jak wdrożono to Działanie

Działanie wdrożono, uwzględniając:

- (a) podobne doświadczenia w Europie i innych krajach;
- (b) sugestie w ramach recenzji;
- (c) konsultacje i wymiana informacji między grupami roboczymi;
- (d) nieformalne konsultacje z zainteresowanymi stronami;
- (e) istotne badania.

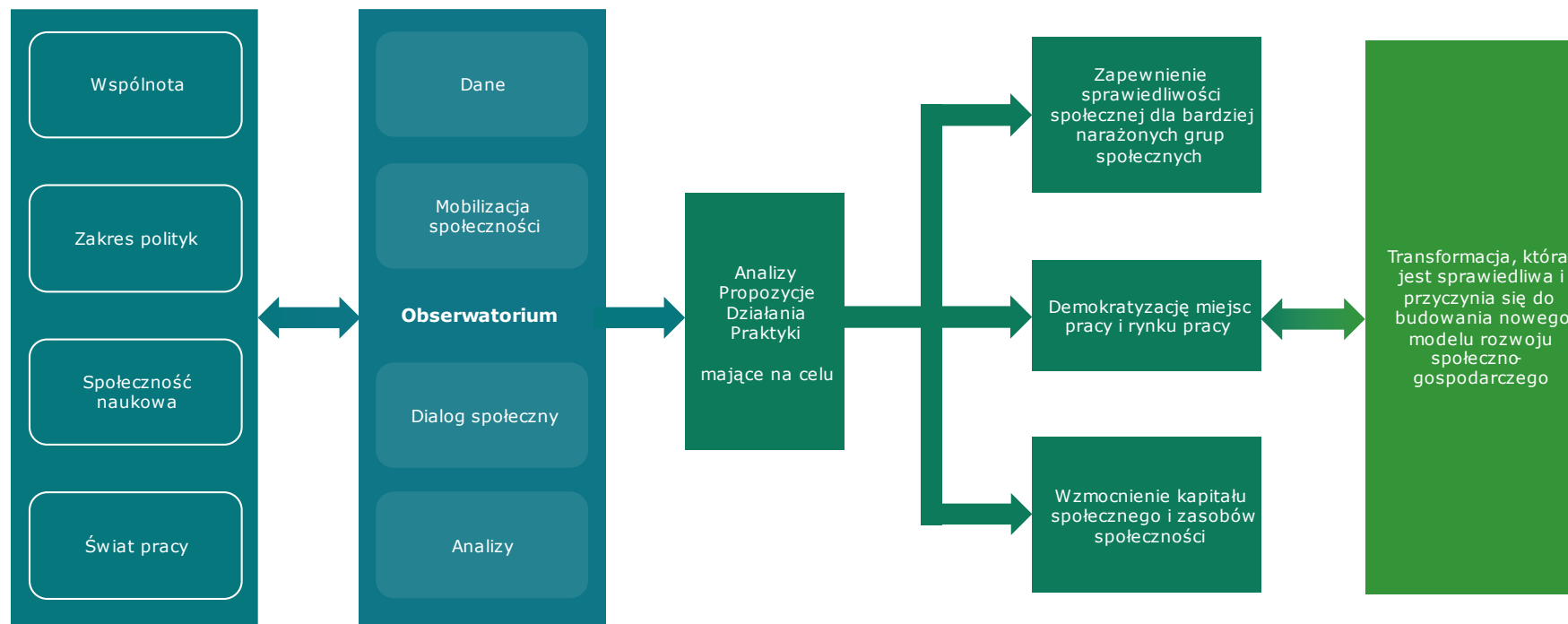
Utworzenie i wdrożenie terytorialnego obserwatorium społeczno-gospodarczego na rzecz sprawiedliwej transformacji (TOST) – dokument koncepcyjny

Wprowadzenie

TOST promuje działalność o znaczeniu dla społeczności na poziomie terytorialnym. Obserwatorium angażuje się w towarzyszenie, poprzez współprojektowanie i współrealizację, transformacji terytoriów zaangażowanych w sprawiedliwą transformację. W prace obserwatorium zaangażowane są instytucje publiczne, związki zawodowe i pracownicy, przedsiębiorstwa, odpowiednie zainteresowane strony i cała społeczność. Będzie ono musiało stać się punktem odniesienia dla zrozumienia zmian, wsparcia procesu decyzyjnego, a także zaangażowania społeczności w procesy sprawiedliwej transformacji. Obserwatorium, mające pełnić funkcję przestrzeni do zbiorowej refleksji, zaangażowania i rozwoju, powinno ucieleśniać i wspierać zasady sprawiedliwości i demokracji. Ambicją terytorialnego obserwatorium jest, aby poprzez swoje działania przyczyniło się do wzmocnienia lokalnego kapitału społecznego i zapewniło, że transformacja – rozpoczęta przede wszystkim od TPST – będzie sprawiedliwa i sprzyjająca włączeniu społecznemu: potrzeby i aspiracje zaangażowanych osób, pracowników i społeczności znajdują się w centrum procesu prowadzącego do bardziej zrównoważonego modelu rozwoju społeczno-gospodarczego i środowiskowego (Rysunek 1).

Terytorialne obserwatorium byłoby częścią szerszej sieci obserwatoriów sprawiedliwej transformacji na szczeblu krajowym i europejskim, służącej wymianie doświadczeń, ustaleń i zasobów, wymianie i porównywaniu wiedzy merytorycznej i narzędzi metodologicznych oraz rozpowszechnianiu informacji wśród różnych odbiorców. Ta zintegrowana struktura będzie ważna dla promowania większej spójności gospodarczej i społecznej na terytoriach znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji. Obserwatorium będzie inkluzywne, dostępne dla wszystkich i wolne od dyskryminacji. Jego struktury będą w pełni przejrzyste. Na podstawie danych i analiz obserwatorium określi konkretne zalecenia dotyczące polityk i środków promujących sprawiedliwą transformację na tych terytoriach. Władze państwowe na różnych szczeblach będą zobowiązane do przeanalizowania i wdrożenia zaleceń (w stosownych przypadkach).

Rysunek 1 – Wizualizacja obserwatorium

ROZDZIAŁ 1 – Czym jest terytorialne obserwatorium społeczno-gospodarcze na rzecz sprawiedliwej transformacji?

1.1 Definicja

TOST to lokalna sieć zainteresowanych stron (urzędy miejskie, uniwersytety, ośrodki badawcze, fundacje, stowarzyszenia trzeciego sektora, związki zawodowe, stowarzyszenia biznesowe itp.) współpracujących w celu tworzenia, analizowania i rozpowszechniania danych oraz wiedzy na temat znaczącego zestawu wymiarów, które odzwierciedlają wspólnie priorytetowe kwestie dotyczące sprawiedliwej transformacji na danym obszarze i jej wpływu społeczno-gospodarczego. Zwykli obywatele, tacy jak studenci, aktywiści czy dziennikarze, również są zaangażowani w tworzenie danych obywatelskich.

Wiedza ilościowa i jakościowa jest wykorzystywana do wspierania cykli polityki, od etapu podejmowania decyzji do ich formułowania, monitorowania i oceny. Służy również wspieraniu świadomości społecznej i wymiany, radzeniu sobie ze zmianami i mediacji w potencjalnych konfliktach.

Podstawową misją obserwatorium jest przyczynienie się do zapewnienia, że fundamentalna transformacja modelu społeczno-gospodarczego w kierunku zerowej emisji dwutlenku węgla jest szeroko rozumiana i skutecznie zarządzana w celu osiągnięcia pożądaných korzyści, naprawy zakorzenionych nierówności i zapobiegania pojawianiu się nowych nierówności.

1.2 Cele

Obserwatorium dąży do osiągnięcia celów przedstawionych na poniższym rysunku.

Rysunek 2 – Cele obserwatorium

	Opracowywanie, gromadzenie i analizowanie danych w celu monitorowania ilościowego i jakościowego projektów związanych z Terytorialnymi planami sprawiedliwej transformacji, również we współpracy z obywatelami.
	Monitorowanie, ocenianie i promowanie roli związków zawodowych, a także wykorzystanie dialogu społecznego we wdrażaniu Terytorialnych planów sprawiedliwej transformacji na szczeblu lokalnym.
	Tworzenie aren spotkań i wymiany z udziałem obywateli w celu podkreślenia oddolnego rozumienia transformacji, a także zapewnienia ich aktywnego wkładu.
	Promowanie terminowych i dogłębnych analiz wpływu i konsekwencji procesów sprawiedliwej transformacji dla lokalnej dywersyfikacji gospodarczej i transformacji społecznej.
	Analiza długoterminowych zmian w miejscu pracy i na rynku pracy.
	Doradzanie decydentom i informowanie lokalnych społeczności o procesach sprawiedliwej transformacji.

1.3 Uzasadnienie

Lokalne instytucje i zainteresowane strony mogą utworzyć terytorialne obserwatorium społeczno-gospodarcze w celu zapewnienia sprawiedliwej transformacji z następujących powodów:

Rysunek 3 – Powody, dla których warto założyć obserwatorium

ROZDZIAŁ 2 – Jak zorganizować terytorialne obserwatorium sprawiedliwej transformacji

2.1 Działalność

W oparciu o powyższe wskazania, rysunek 4 przedstawia główne działania Terytorialnego obserwatorium społeczno-ekonomicznego.

Rysunek 4 – Działalność obserwatorium

Tworzenie danych opartych na wartościach i dostarczanie informacji

Terytorialne obserwatorium gromadzi, opracowuje i rozpowszechnia wiarygodne i aktualne dane dotyczące projektów i działań związanych z TPST. Inne dane odnoszą się do struktury i transformacji lokalnej gospodarki i społeczeństwa oraz lokalnego rynku pracy. Obserwatorium opiera się na monitorowaniu i gromadzeniu danych przez społeczność (dane obywatelskie). Dane dotyczące procesów sprawiedliwej transformacji są ważnym wkładem obserwatorium, ponieważ zapewniają podstawę dowodową dla zrozumienia różnic w praktyce i dla rozpoznania napięć między wymiarami instytucjonalnymi a wdrażaniem polityki, szczególnie przydatnych w perspektywie porównawczej; takie dane umożliwią opracowanie ram analizy wskaźników w formie pulpitu, aby pomóc w ukierunkowaniu polityki. Utworzenie terytorialnego obserwatorium pozwala na stworzenie zintegrowanego i uporządkowanego systemu danych na temat terytorium. Obserwatorium działa również jako repozytorium.

Dane ilościowe i jakościowe, gromadzone również z istniejących źródeł, są łatwo dostępne i, jeśli to możliwe, wizualizowane w odniesieniu do różnych odbiorców, takich jak młodzież, osoby starsze, osoby słabiej wykształcone itp. Obserwatorium opracowuje odpowiednią i zróżnicowaną strategię komunikacji, dzięki której różne zainteresowane strony otrzymują istotne informacje na temat ekologicznej transformacji, jej skutków i konsekwencji w odniesieniu do różnych wymiarów. Ponadto obserwatorium wydaje interpretacje i zalecenia dotyczące działań.

Monitorowanie i wspieranie dialogu społecznego

Dialog społeczny wnosi znaczący wkład w integrację, zrównoważony rozwój i odporność w czasach znaczącej restrukturyzacji spowodowanej zmianami klimatycznymi. Wsparcie dla rokowań zbiorowych i innych form dialogu społecznego (informacje i konsultacje w miejscu pracy) ma kluczowe znaczenie dla działań na rzecz klimatu, aby przewidywać zmiany i zarządzać nimi wspólnie ze związkami zawodowymi oraz przynosić korzyści pracownikom. Terytorialne obserwatorium monitoruje i ocenia funkcjonowanie dialogu społecznego we wdrażaniu TPST na poziomie lokalnym. Obserwatorium monitoruje:

- zaangażowane podmioty (np. trójstronne, dwustronne);
- rodzaj dialogu społecznego (np. układy zbiorowe, wspólne opinie, teksty zorientowane na proces, takie jak ramy działania, wytyczne, kodeksy postępowania i kierunki polityki);
- zakres poruszanych tematów (np. technologia, edukacja i szkolenia zawodowe, elastyczne bezpieczeństwo, przewidywanie zmian i restrukturyzacji, zmiany demograficzne, warunki pracy, zdrowie i bezpieczeństwo, równość płci i społeczna odpowiedzialność biznesu);
- poziom (np. sektorowy, terytorialny);
- konkretne środki przyjęte w celu złagodzenia wpływu transformacji na siłę roboczą w najbardziej dotkniętych sektorach i przedsiębiorstwach na szczeblu lokalnym, w tym na osoby znajdujące się w trudnej sytuacji (pośrednictwo pracy, staże, programy wsparcia, programy wcześniejszych emerytur, zachęty/programy do przekwalifikowania, praktyki zawodowe itp.);
- zasięg (według branży, miejsc pracy).

Obserwatorium promuje udział partnerów społecznych poprzez specjalny komitet monitorujący odpowiedzialny za analizę funkcjonowania dialogu społecznego na poziomie sektorowym i na poziomie przedsiębiorstwa oraz za określenie konkretnych zaleceń dotyczących bardziej skutecznego, znaczącego dialogu społecznego w celu wzmocnienia odporności w perspektywie krótkoterminowej, ułatwiając kompromisy wymagane do zapewnienia ciągłości działalności i oszczędności miejsc pracy, zarobków i wysokiej jakości warunków pracy, przy jednoczesnym przekształceniu praktyk pracy w perspektywie długoterminowej.

Zwiększenie zaangażowania społeczności i zainteresowanych stron

Obserwatorium organizuje wydarzenia publiczne i inne spotkania w celu zebrania opinii i odczuć (tj. dotyczących zagrożeń, szans i obaw) na temat procesów transformacji i ich konkretnego wpływu na życie ludzi. Dialog i interakcja, a także docenianie zakorzenionych społecznie doświadczeń, mają kluczowe znaczenie dla opracowania odpowiednich i wspólnych rozwiązań: angażowanie społeczności i interesariuszy w zbiorową wymianę oraz ustalenia deliberacyjne i komunikacyjne tworzy przestrzeń i okazje do niwelowania różnic w spornych kwestiach i różnych poglądów na temat tego, czym jest sprawiedliwa transformacja i jak należy ją osiągnąć. Ustanowienie rozproszonych terytorialnie „wartowników” – podobnie jak rzeczników praw obywatelskich – może mieć kluczowe znaczenie dla pozyskiwania sugestii i odbierania skarg, jak również dla docierania do niedostatecznie reprezentowanych grup.

Ustalenie stałych przestrzeni społecznych dla działań na rzecz społeczności i zarządzanych przez nią, w miarę możliwości przez jej mniej uprzywilejowane grupy społeczne, przyczynia się do łagodzenia, ale także przewidywania zmian społeczno-gospodarczych związanych z transformacją; kluczowe znaczenie ma zachęcanie do możliwości szkolenia zawodowego i rozpoczynania działań zorientowanych na społeczność w ramach policentrycznego i zróżnicowanego rozwoju oraz wzmocnianie lokalnego kapitału społecznego. Obserwatorium działa jako pomost społeczny między instytucjami akademickimi odpowiedzialnymi za przekazywanie wiedzy a innymi instytucjami, zwłaszcza szkołami, w celu podniesienia świadomości wśród uczniów na temat znaczenia transformacji ekologicznej dla ich przyszłości; obserwatorium staje się prawdziwym miejscem, w którym nauczyciele i nauczyciele szkolni opracowują pomysły i projekty mające oferować nowe horyzonty młodym pokoleniom, a tym samym promować odporność społeczności. Takie podejścia mają kluczowe znaczenie dla ożywienia lokalnych interakcji społecznych, relacji i sieci – a mianowicie kapitału społecznego – który w połączeniu z polityką i interwencjami jest w stanie stworzyć silny i odporny rozwój i społeczności.

Rozwój wiedzy i badań naukowych

Ważne jest solidne i wiarygodne zrozumienie sprawiedliwej transformacji, ścieżek dywersyfikacji na szczeblu lokalnym oraz wzajemnie powiązanych przemian społecznych, poparte odpowiednimi analizami. Umożliwia to społeczności lokalnej prezentującej wspólne interesy w różny sposób (na przykład poprzez związki zawodowe, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstwa, instytucje publiczne) śledzenie postępów i identyfikowanie niepowodzeń w złożonych i wzajemnie powiązanych wyzwaniach pojawiających się wraz z transformacją, obejmujących kwestie społeczne, gospodarcze i środowiskowe.

Obserwatorium promuje badania, raporty, krótkie sprawozdania itp. dotyczące długoterminowego wpływu i konsekwencji procesów sprawiedliwej transformacji w

odniesieniu do lokalnej gospodarki (np. rozwój sektorów, dynamika przedsiębiorstw), społeczeństwa (np. zmiany w strukturze rodzin, migracja młodzieży), zdrowia i środowiska (np. toksyczne emisje, zanieczyszczenie powietrza/wody, dobrostan, lokalne ekosystemy) oraz lokalnego rynku pracy (np. profile zawodowe, wymagania dotyczące umiejętności, szkolenia i edukacja, niedopasowanie). W związku z tym obserwatorium zapewnia szeroki zakres informacji na temat wybranych wskaźników i trendów. Należy je klasyfikować według:

- sektorów/branż lokalnej gospodarki (np. kultura i branże kreatywne, produkcja);
- grup społecznych (np. młodzież, osoby starsze, kobiety);
- zawodu (np. rosnące/zmniejszające się możliwości); a także
- podkreślając możliwe nierówności i najważniejsze kwestie.

Obserwatorium promuje najważniejsze tematy zgodnie z interesem publicznym. Do tematów tych należą: jakość miejsc pracy, udział kobiet w rynku pracy, migracja wykwalifikowanych pracowników, nowe profile zawodowe, wynagrodzenia, szkolenia i kształcenie zawodowe, rekultywacja środowiska.

2.2 Przykłady operacjonalizacji działań

Rysunek 5 – Jak tworzyć dane oparte na wartościach i dostarczać informacje

CEL	DZIAŁALNOŚĆ/ZADANIA	ZAANGAŻOWANE PODMIOTY	GRUPA DOCELOWA	GŁÓWNY WYNIK
Opracowywanie, gromadzenie i analizowanie danych w celu monitorowania projektów związanych z TPST.	KROK 1 – Określenie problemów <ul style="list-style-type: none"> • dywersyfikacja/rewitalizacja lokalnej gospodarki; • tkanka społeczna i dobrobyt; • dynamika rynku pracy; • dobrobyt; • odbudowa środowiska i zrównoważony rozwój; • ubóstwo energetyczne; • infrastruktury... 	Władze lokalne (lokalne, regionalne); uniwersytety/ośrodki badawcze/instytuty; agencje rozwoju; obywatele; organizacje społeczeństwa obywatelskiego; związki zawodowe; stowarzyszenia przedsiębiorców.	Władze publiczne (lokalne, regionalne) odpowiedzialne za wdrażanie TPST; firmy prywatne; instytucje/organizacje sektora publicznego i trzeciego.	<ul style="list-style-type: none"> • Raport z monitorowania realizacji projektów TPST; • pulpit sprawiedliwej transformacji; • zestaw narzędzi do oceny sprawiedliwej transformacji; • kompendium osiągnięć jakościowych.
	KROK 2 – Wybór wskaźników ilościowych i jakościowych <ul style="list-style-type: none"> • rodzaj projektów, sektory; • wpływ projektu, wyniki, rezultaty, sprawiedliwość, adekwatność, trwałość; • cechy projektów; • dobre praktyki w zakresie zaangażowania społecznego; • jakość tworzonych miejsc pracy; • sprawiedliwość społeczna, innowacje społeczne; • wartość dodana... 	Uniwersytety/ośrodki badawcze/instytuty; agencje rozwoju; władze lokalne (lokalne, regionalne); obywatele; organizacje społeczeństwa obywatelskiego; związki zawodowe; stowarzyszenia przedsiębiorców.		
	KROK 3 – Gromadzenie danych <ul style="list-style-type: none"> • dane ilościowe (dane administracyjne, ankiety); • dane jakościowe (wywiady z kluczowymi informatorami, obserwacja bezpośrednia, grupa fokusowa, dane obywatelskie). 	Władze lokalne (lokalne, regionalne); uniwersytety/ośrodki badawcze/instytuty; agencje rozwoju; obywatele; organizacje społeczeństwa obywatelskiego; związki zawodowe; stowarzyszenia przedsiębiorców.		
	KROK 4 – Analiza i ocena danych; Tworzenie pulpitu sprawiedliwej transformacji <ul style="list-style-type: none"> • (Komputerowa analiza ilościowa i jakościowa...) 	Uniwersytety/ośrodki badawcze/instytuty; agencje rozwoju; władze lokalne (lokalne, regionalne); obywatele; organizacje społeczeństwa obywatelskiego; związki zawodowe; stowarzyszenia przedsiębiorców.		
	KROK 5 – Raportowanie wyników i formułowanie zaleceń <ul style="list-style-type: none"> • (Pisemne raporty, ustne prezentacje, statystyki podsumowujące...) 	Uniwersytety/ośrodki badawcze/instytuty; agencje rozwoju; władze lokalne (lokalne, regionalne).		
	KROK 6 – Porównanie wyników i tworzenie połączeń <ul style="list-style-type: none"> • (Wraz z innymi podobnymi inicjatywami na szczeblu krajowym, europejskim i międzynarodowym...) 	Uniwersytety/ośrodki badawcze/instytuty; agencje rozwoju; władze lokalne (lokalne, regionalne).		

Rysunek 6 – Jak monitorować i wspierać dialog społeczny

CEL	DZIAŁALNOŚĆ/ZADANIA	ZAAANGAŻOWANE PODMIOTY	GRUPA DOCELOWA	GŁÓWNY WYNIK
Monitorowanie, ocena i promowanie roli związków zawodowych, a także wykorzystanie dialogu społecznego we wdrażaniu TPST.	KROK 1 – Określenie problemów <ul style="list-style-type: none"> • negocjacje zbiorowe; • zaangażowanie partnerów społecznych; • zaangażowanie pracowników; • system wynagrodzeń i nagród; • inwestycje w umiejętności, tworzenie... 	Związki zawodowe; menedżerowie; stowarzyszenia biznesowe; uniwersytety/institute badawcze.	Firmy prywatne; instytucje publiczne; organizacje trzeciego sektora; związki zawodowe; stowarzyszenia biznesowe.	<ul style="list-style-type: none"> • Mapowanie dialogu społecznego; • kompendium dobrych praktyk; • dokument zawierający zalecenia dla wymiaru lokalnego, instytucjonalnego i organizacyjnego, promujące partnerstwo społeczne i demokrację przemysłową.
	KROK 2 – Wybór wskaźników ilościowych i jakościowych <ul style="list-style-type: none"> • rodzaj umów; • poziom negocjacji; • zakres; • zaangażowanie partnerów; • uwzględnione tematy; • przyjęte środki... 	Związki zawodowe; menedżerowie; stowarzyszenia biznesowe; uniwersytety/institute badawcze.		
	KROK 3 – Gromadzenie danych <ul style="list-style-type: none"> • dane ilościowe (dokumentacja administracyjna i zarządcza, ankiety); • dane jakościowe (wywiady z kluczowymi informatorami, obserwacja bezpośrednia, grupa fokusowa). 	Związki zawodowe; menedżerowie; stowarzyszenia biznesowe.		
	KROK 4 – Analiza i ocena danych <ul style="list-style-type: none"> • (Komputerowa analiza ilościowa i jakościowa...) 	Związki zawodowe; menedżerowie; stowarzyszenia biznesowe; uniwersytety/institute badawcze.		
	KROK 5 – Raportowanie wyników i formułowanie zaleceń <ul style="list-style-type: none"> • (pisemne raporty, ustne prezentacje, warsztaty (również w miejscach pracy), statystyki podsumowujące...) 	Związki zawodowe; menedżerowie; stowarzyszenia biznesowe; uniwersytety/institute badawcze.		
	KROK 6 – Porównanie wyników i tworzenie połączeń <ul style="list-style-type: none"> • (Wraz z innymi podobnymi inicjatywami na szczeblu krajowym, europejskim i międzynarodowym...) 	Związki zawodowe; menedżerowie; stowarzyszenia biznesowe; uniwersytety/institute badawcze.		

Rysunek 7 – Jak zwiększyć zaangażowanie społeczności i zainteresowanych stron

CEL	DZIAŁALNOŚĆ/ZADANIA	ZAANGAŻOWANE PODMIOTY	GRUPA DOCELOWA	GŁÓWNY WYNIK
Tworzenie miejsc spotkań i wymian angażujących i aktywizujących lokalnych obywateli i organizacje.	KROK 1 – Organizowanie wydarzeń publicznych, aren/forów <ul style="list-style-type: none"> • dywersyfikacja/rewitalizacja lokalnej gospodarki; • tkanka społeczna i dobrobyt; • dynamika rynku pracy; • dobrobyt; • odbudowa środowiska i zrównoważony rozwój; • ubóstwo energetyczne; • infrastruktury... 	Obywatele; szkoły; uniwersytety/ośrodki badawcze/instytuty; władze lokalne (lokalne, regionalne); związki zawodowe; stowarzyszenia biznesowe; organizacje społeczeństwa obywatelskiego/grupy oddolne.	Władze lokalne (lokalne, regionalne); społeczeństwo obywatelskie; organizacje/grupy oddolne; obywatele; szkoły; Uniwersytety/ośrodki badawcze/instytuty.	<ul style="list-style-type: none"> • Katalog przestrzeni społecznych; • program działań społecznych; • strategia komunikacji publicznej; • festiwal naukowy.
	KROK 2 – Określenie trwałych przestrzeni społecznych <p>W przypadku szeregu działań i projektów dla społeczności i zarządzanych przez grupy społeczne mających na celu złagodzenie transformacji i promowanie nowych horyzontów życia, takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • laboratoria edukacyjne, mentoring międzypokoleniowy; • działania szkoleniowe dla kobiet/młodzieży, działania szkół; • ośrodki socjalizacji, biblioteki gminne, pomoc społeczna; • przestrzenie rekreacyjne, artystyczne i kreatywne; • centra i laboratoria społecznościowe; • ogólnodostępne laboratoria, przestrzenie coworkingowe; • przestrzenie wsparcia. 	Władze lokalne (lokalne, regionalne); organizacje społeczeństwa obywatelskiego/grupy oddolne; szkoły; uniwersytety/ośrodki badawcze/instytuty; związki zawodowe; stowarzyszenia biznesowe.		
	KROK 3 – Komunikacja ze społecznością <ul style="list-style-type: none"> • Zdefiniowanie Planu informacyjnego; • utworzenie i usprawnienie kanałów komunikacji dla społeczności i przez społeczność, tj. radio społecznościowe, media społecznościowe, podcasty, ulotki. 	Władze lokalne (lokalne, regionalne); obywatele; organizacje społeczeństwa obywatelskiego/grupy oddolne; szkoły; uniwersytety/ośrodki badawcze/instytuty; związki zawodowe; stowarzyszenia biznesowe.		
	KROK 4 – Ustanowienie jednostek rzeczników sprawiedliwej transformacji <ul style="list-style-type: none"> • (W różnych lokalizacjach na danym terytorium jako konkretne symbole obecności publicznej, w celu uzyskania sugestii obywateli, informacji na temat problematycznych kwestii oraz roszczeń, zwłaszcza z myślą o tych, którzy mają mniej „zasobów” i możliwości przedstawienia swojego stanowiska...) 	Władze lokalne (lokalne, regionalne); uniwersytety/ośrodki badawcze/instytuty		
	KROK 5 – Raportowanie wyników i formułowanie zaleceń <ul style="list-style-type: none"> • (Raporty pisemne, prezentacje ustne, okrągłe stoły z udziałem wielu zainteresowanych stron, statystyki podsumowujące...) 	Władze lokalne (lokalne, regionalne); uniwersytety/ośrodki badawcze/instytuty.		

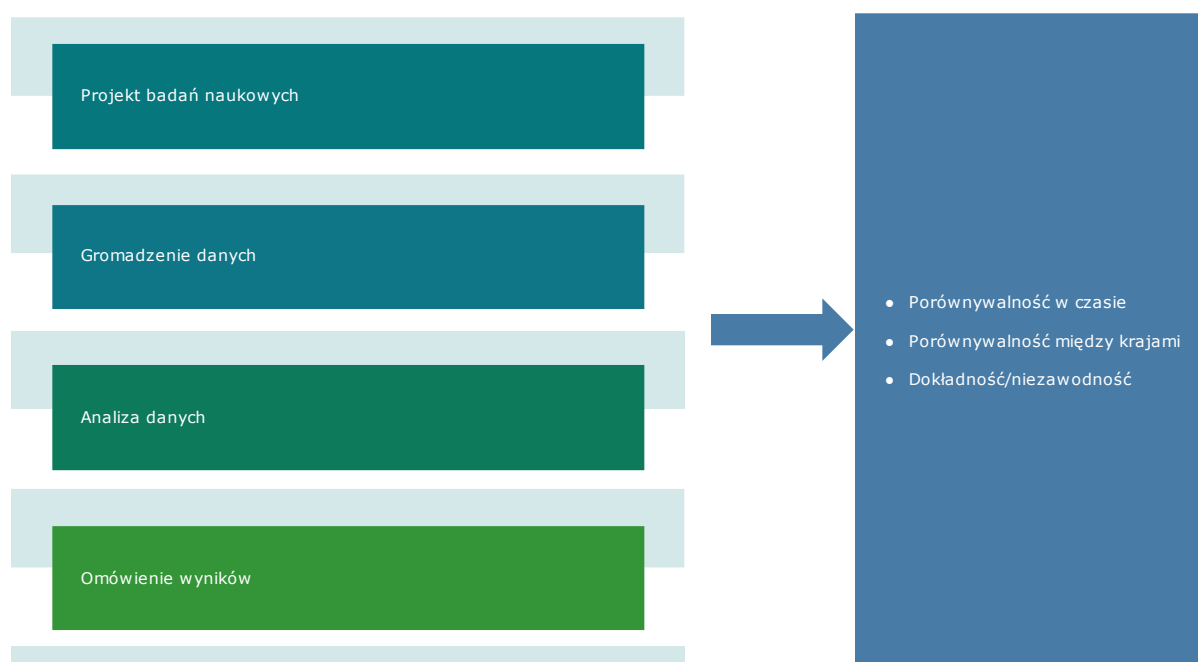
Rysunek 8 – Jak rozwijać wiedzę i badania naukowe

CEL	DZIAŁALNOŚĆ/ZADANIA	ZAAŃGAŻOWANE PODMIOTY	GRUPA DOCELOWA	GŁÓWNY WYNIK
Promowanie terminowych i dogłębnych analiz wpływu i konsekwencji procesów sprawiedliwej transformacji na lokalną dywersyfikację gospodarczą i transformację społeczną.	KROK 1 – Wybór istotnych kwestii <ul style="list-style-type: none"> Lokalna struktura społeczna i ewolucja; kapitał społeczny i odporność; lokalna struktura gospodarcza i ewolucja; zdrowie i środowisko; rynek pracy... 	Władze lokalne (lokalne, regionalne); uniwersytety/ośrodki badawcze/institute; agencje rozwoju; obywatele; organizacje trzeciego sektora; grupy oddolne; związki zawodowe; stowarzyszenia biznesowe.	Uniwersytety, ośrodki badawcze i institute badawcze.	<ul style="list-style-type: none"> Badania i najważniejsze informacje na temat lokalnego społeczeństwa i gospodarki; badania akademickie/naukowe; analizy porównawcze dotyczące zagadnień tematycznych.
	KROK 2 – Wybór wskaźników ilościowych i jakościowych Takich jak: <ul style="list-style-type: none"> dobrobyt i usługi domowe; wzorce zawodowe; szkolenia i rozwój umiejętności; jakość prac; struktury rodzinne... migracja młodzieży; NEET; udział kobiet w rynku pracy; udział społeczeństwa; członkostwo w organizacjach; trendy sektorowe; decyzje inwestycyjne; profile stanowisk; poziomy wykształcenia... 	Uniwersytety/ośrodki badawcze/institute; władze lokalne (lokalne, regionalne); agencje rozwoju; obywatele; organizacje trzeciego sektora; grupy oddolne; związki zawodowe; stowarzyszenia przedsiębiorców na rzecz organizacji.		
	KROK 3 – Gromadzenie danych <ul style="list-style-type: none"> - dane ilościowe (dane statystyczne, dokumentacja administracyjna i zarządcza, ankiety) - dane jakościowe (wywiady z kluczowymi informatorami, obserwacja bezpośrednia, grupa fokusowa, zaangażowanie ulicy) 	Uniwersytety/ośrodki badawcze/institute; władze lokalne (lokalne, regionalne); obywatele, organizacje trzeciego sektora, grupy oddolne; związki zawodowe; stowarzyszenia biznesowe.		
	KROK 4 – Analiza i ocena danych <ul style="list-style-type: none"> (Komputerowa analiza ilościowa i jakościowa...) 	Uniwersytety/ośrodki badawcze/institute; władze lokalne (lokalne, regionalne).		
	KROK 5 – Raportowanie wyników i formułowanie zaleceń <ul style="list-style-type: none"> (raporty pisemne, prezentacje ustne, warsztaty, najważniejsze wydarzenia, badania...) 	Uniwersytety/ośrodki badawcze/institute; agencje rozwoju; władze lokalne (lokalne, regionalne).		
	KROK 6 – Porównanie wyników i tworzenie połączeń <ul style="list-style-type: none"> (Wraz z innymi podobnymi inicjatywami na szczeblu krajowym, europejskim i międzynarodowym...) 	Uniwersytety/ośrodki badawcze/institute; władze lokalne (lokalne, regionalne).		

2.3 Metodologia

Pod względem metodologii przeprowadzone działania powinny zapewniać: a) porównywalność w czasie; b) porównywalność między krajami; oraz c) dokładność. W szczególności proces pozyskiwania danych ilościowych i jakościowych składa się z kilku etapów:

Rysunek 9 – Etapy gromadzenia danych

- *Projekt danych*

W optymalnej sytuacji obserwatorium wykorzystuje mieszane metody w celu badania procesów sprawiedliwej transformacji i powiązanych terytorialnych przemian społeczno-gospodarczych. Techniki ilościowe i jakościowe są stosowane w sposób komplementarny. Obserwatorium aktywnie promuje zaangażowanie społeczności w gromadzenie, analizę i wykorzystanie danych; odpowiednie grupy zainteresowanych stron są zaangażowane w ustalanie kluczowych wskaźników wydajności (KPI), które wspierają analizę.

- *Gromadzenie danych*

Dane gromadzi się za pomocą różnych metod, od analizy dokumentów, przez ankiety, po studia przypadków; są one wybierane na podstawie oczekiwań dotyczących ich wglądu w procesy, agencje, strategie (treść informacji) w warunkach kontekstowych, które są częścią badania.

Rysunek 10 – Metody gromadzenia i analizy danych

- *Analiza danych*

Analizę danych przeprowadza się przy użyciu kilku technik, w tym przy pomocy oprogramowania za pośrednictwem pakietów statystycznych, takich jak GIS, SSPS lub NVivo. Dane jakościowe są również mierzone w odniesieniu do ustalonych wskaźników KPI. Ponadto analiza geograficzna i geoprzestrzenna ma kluczowe znaczenie dla zrozumienia wzorców dystrybucji zjawisk w sposób, który może pomóc w interwencjach ograniczonych miejscowo, jednocześnie zwiększając spójność społeczną, rewitalizację i wzmocnienie pozycji na poziomie społeczności.

- *Omówienie wyników*

Wyniki analiz i działań są prezentowane za pomocą szerokiej gamy narzędzi, jak pokazano na Rysunku 11.

W miarę pozyskiwania danych i zdobywania doświadczenia wprowadzane są poprawki metodologiczne. Badania i analizy mogą odnosić się do obszarów subregionalnych i uwzględniać różne zmienne kontrastujące (teren wiejski/miejski; wysoki/niski poziom rozwoju społeczno-gospodarczego); analiza przekrojowa, koncentrująca się na zdarzeniach doświadczanych przez różne kohorty lokalnej populacji w tym samym przedziale czasowym, jest oddzielona od analizy podłużnej, w której badanie dotyczy zdarzeń wpływających na to samo pokolenie w dłuższym czasie.

2.4 Wyniki

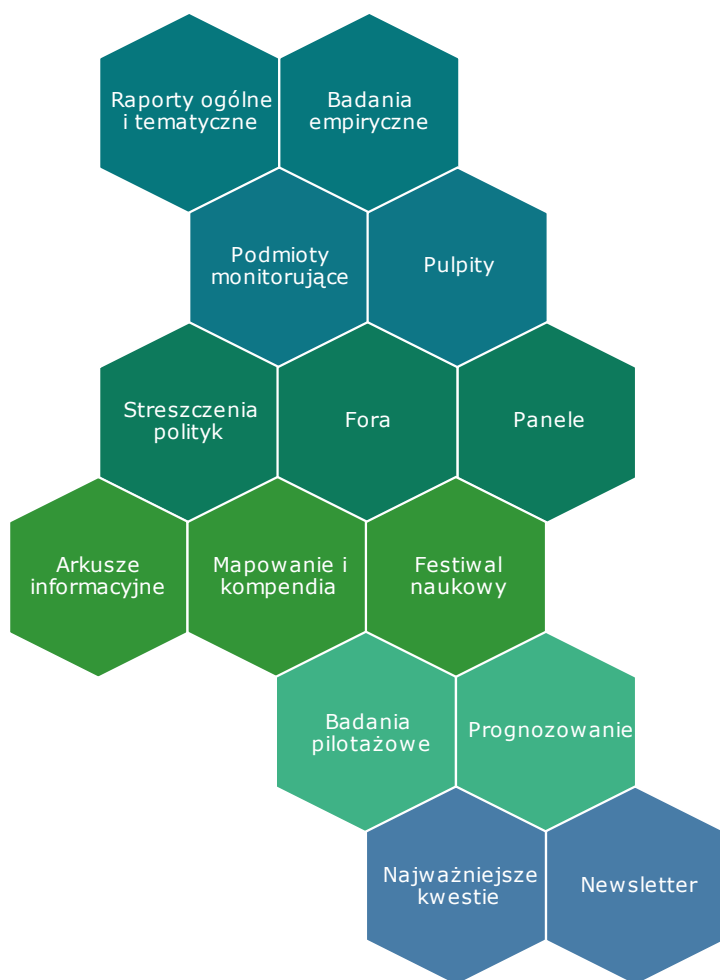
Terytorialne obserwatorium społeczno-gospodarcze regularnie i konsekwentnie opracowuje różne produkty umożliwiające dzielenie się wiedzą, w tym raporty ogólne i tematyczne, badania empiryczne, streszczenia polityk, arkusze informacyjne, najważniejsze informacje, bazy danych wskaźników, wizualizacje danych i biuletyny. Opracowuje i wykorzystuje odpowiednie narzędzia i metodologie ilościowe (np. wskaźniki, ankiety, prognozy) i jakościowe (np. oceny, studia przypadków, analizy tekstu), a także narzędzia służące włączającemu i przejrzystemu zaangażowaniu społeczności (np. areny

deliberacyjne, rzecznicy, lokalne podmioty ułatwiające działanie, fora, panele). Narzędzia i metodologie są wykorzystywane do monitorowania i oceny:

- lokalnych procesów transformacji;
- ich długoterminowego wpływu i konsekwencji;
- postrzeganie i doświadczenia społeczności;
- oraz zapewniania ich zgodności z zasadami sprawiedliwości, inkluzywności i zrównoważonego rozwoju.

Obserwatorium opracowuje zalecenia dotyczące polityki dla władz lokalnych i krajowych (w stosownych przypadkach), które są omawiane i wdrażane w razie potrzeby.

Rysunek 11 – Narzędzia obserwatorium

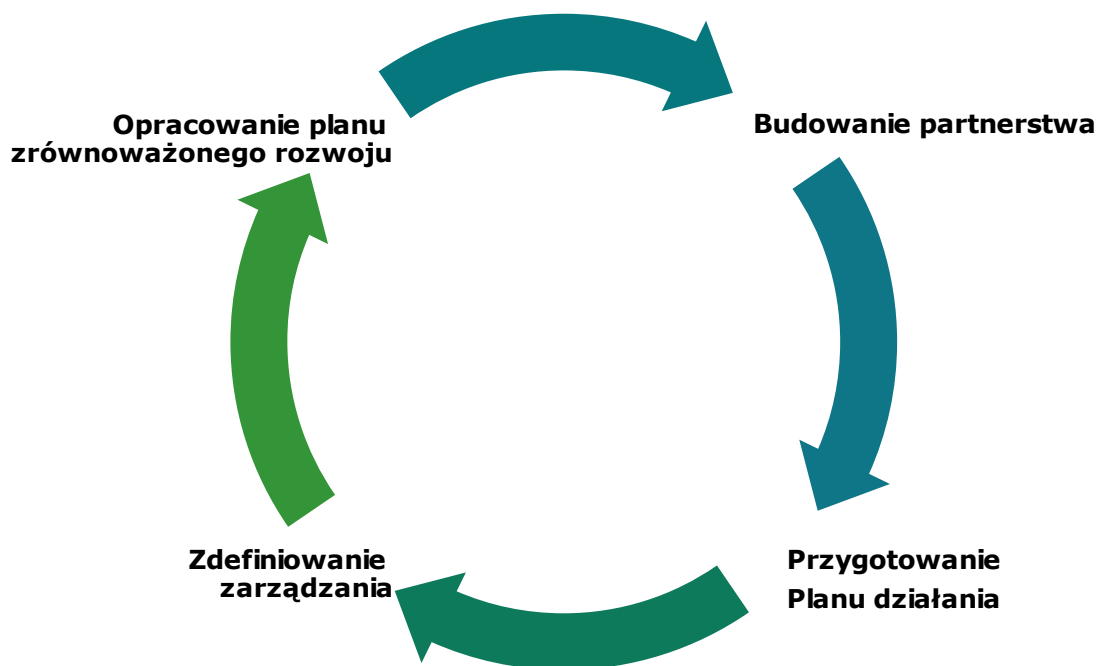
Obserwatorium opiera się na wiedzy akademickiej i naukowej w połączeniu z wiedzą lokalną (często ukrytą), waloryzując kontekstowe doświadczenia i zrozumienie. Poprzez aktywację różnych narzędzi/kanałów komunikacji, m.in. kampanii prasowych, opinii, mediów internetowych i społecznościowych, raportów naukowych, wiedza ta jest rozpowszechniana wśród różnych zainteresowanych stron w celu stymulowania dialogu i debat na temat kwestii priorytetowych. Obserwatorium odgrywa aktywną rolę w dialogu między zainteresowanymi stronami z sektora społecznego i akademickiego a władzami

miejskimi w celu promowania działań mających na celu postęp transformacji. Ostatecznym celem obserwatorium jest promowanie odpowiedzialności władz lokalnych, regionalnych i krajowych oraz przyczynianie się do długoterminowej transformacji, która jest korzystna dla ludzi, pracowników i społeczności.

ROZDZIAŁ 3 – Jak utworzyć terytorialne obserwatorium

Utworzenie terytorialnego obserwatorium powinno obejmować co najmniej następujące kroki: nawiązanie współpracy partnerskiej; przygotowanie planu działania; opracowanie planu zrównoważonego rozwoju; określenie sposobu zarządzania.

Rysunek 12 – Etap tworzenia obserwatorium

3.1 Budowanie partnerstwa

Obserwatorium opiera się na zaangażowaniu zainteresowanych stron i mieszanym partnerstwie instytucji i organizacji sektora publicznego, prywatnego i trzeciego. Partnerstwo związane z obserwatorium bazuje na trzech zasadach:

- (a) **Uzupełnianie się:** partnerzy wnoszą do sojuszu nienakładające się zasoby (wiedzę, kompetencje, relacje).
- (b) **Zaangażowanie:** zaangażowanie polityczne i naukowe są szczególnie istotne dla zapewnienia długoterminowego zrównoważonego rozwoju obserwatorium.
- (c) **Zgodność:** partnerzy mają podobne cele i wartości oraz wykazują długoterminowe dopasowanie kulturowe. Rola społeczeństwa obywatelskiego jest doceniana poprzez przyjęcie zasad sprawiedliwości i zaufania.

Lokalna skala działania obserwatorium nadaje inicjatywie oddolny charakter; jest to gwarancją jej zrównoważonego rozwoju przy jednoczesnym wzmocnieniu wymiaru uczenia się, ponieważ jej celem jest obserwacja procesów, podmiotów i polityk na poziomie lokalnym, aby lepiej zrozumieć i ukierunkować kwestie związane z danym obszarem. Opierając się na lokalnych podmiotach i wzmacniając ich pozycję, obserwatorium daje im

możliwość zwrócenia uwagi na kwestie będące przedmiotem zainteresowania; jego legitymizacja ze strony społeczności jest również wzmocniona.

3.2 Przygotowanie Planu działania

Ustanowienie TOST wiąże się z przygotowaniem szczegółowego Planu działania. Plan działania określa główne cele obserwatorium, działania, które mają zostać podjęte oraz odpowiednie metodologie (podejście), a także oczekiwane wyniki w odniesieniu do skutecznego wdrażania zasad sprawiedliwej transformacji. Przykład przedstawiono na Rysunku 13.

Rysunek 13 – Zakres Planu działania obserwatorium

<p>Definicja celów</p>	<p>Stanowi odpowiedź na następujące pytanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jakie są konkretne i terytorialne cele, które terytorialne obserwatorium ma osiągnąć?
<p>Określenie uzasadnienia i metodologii</p>	<p>Stanowi odpowiedź na następujące pytania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaki jest wkład terytorialnego obserwatorium w osiągnięcie sprawiedliwej transformacji na poziomie lokalnym? • Jaką konkretną wartość dodaną wnosi? • Jakie podejście metodologiczne stosuje obserwatorium, aby osiągnąć swoje cele? • Jak działa obserwatorium?
<p>Wskazanie skali i zakresu interwencji oraz oczekiwanych rezultatów</p>	<p>Stanowi odpowiedź na następujące pytania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaka jest skala geograficzna obserwatorium i jego podejście tematyczne? • W jaki sposób terytorialne obserwatorium promuje dialog społeczny i zapewnia sprawiedliwą transformację? • Jaką wiedzę wytwarza obserwatorium, rozpowszechnia wśród różnych zainteresowanych stron i jak jest ona wykorzystywana?

3.3 Opracowanie planu zrównoważonego rozwoju

Wspólne interesy i szerokie zaangażowanie zainteresowanych stron są podstawowymi elementami zapewniającymi zrównoważony rozwój terytorialnego obserwatorium. Wsparcie instytucjonalne i społeczne zagwarantuje rozpoczęcie i kontynuację działalności obserwatorium. Ten ostatni aspekt jest zawarty w szczegółowym Dokumencie dotyczącym zrównoważonego rozwoju, który opisuje harmonogram wdrażania tej inicjatywy, w tym

datę rozpoczęcia i zakończenia wszystkich działań, a także główne kamienie milowe. Taki dokument przekazuje się zainteresowanym stronom do oceny.

Stabilność finansowa jest zapewniana przez zainteresowane strony poprzez coroczny przydział środków finansowych; obserwatorium ubiega się również o fundusze publiczne i prywatne, składając wnioski o dotacje i uczestnicząc w przetargach na badania, ukierunkowane doradztwo polityczne oraz tworzenie infrastruktury i wspieranie budowania potencjału. Ryzyko związane ze zrównoważonym rozwojem jest odpowiednio oceniane. Inicjatywy te mogą być indywidualnymi wnioskami i propozycjami, ale mogą również stanowić część szerszej zakrojonych wspólnych wysiłków.

3.4 Zdefiniowanie zarządzania

Terytorialne obserwatorium jest osadzone w istniejącej instytucji publicznej i składa się z konsorcjum lokalnych interesariuszy koordynowanych przez uniwersytet/instytut badawczy we współpracy z urzędem gminy, fundacjami, stowarzyszeniami trzeciego sektora, związkami zawodowymi, stowarzyszeniami biznesowymi i podobnymi podmiotami. Struktura i funkcjonowanie obserwatorium są inkluzywne, przejrzyste i łatwo dostępne dla wszystkich zainteresowanych stron, bez dyskryminacji. Zwykli obywatele, tacy jak aktywiści, dziennikarze czy studenci, również są zaangażowani w jego funkcjonowanie. Instytucje akademickie mają kluczowe znaczenie dla zapewnienia wysokiego poziomu standardów działań prowadzonych przez obserwatorium. Zapewniają one wysokiej klasy zasoby naukowe, ludzkie i techniczne, aby wspierać instytucje publiczne, a także nieocenioną pomoc w budowaniu potencjału wśród członków społeczności, aby osiągnąć cele obserwatorium. Akademia wspiera również rozpowszechnianie działań obserwatorium poprzez publikację danych w recenzowanych czasopismach i na konferencjach. Działalnością obserwatorium kieruje Komitet Sterujący, którego Roczny plan działań jest zatwierdzany przez wszystkich członków Konsorcjum obserwatorium.

ROZDZIAŁ 4 – Wnioski

Niniejszy dokument koncepcyjny zawiera konkretne wskazówki dotyczące utworzenia i wdrożenia TOST. Przedstawia również określone przykłady operacjonalizacji prowadzonych działań.

Wychodzi od stwierdzenia, że instytucje publiczne i inne odpowiednie instytucje powinny zwiększyć swoją zdolność do zrozumienia społeczno-gospodarczych skutków i konsekwencji transformacji w celu planowania, zarządzania i oceny interwencji i polityk, które mają na celu stawienie czoła powiązanim wyzwaniom poprzez przyjęcie elastycznego podejścia do realizacji polityki. Transformacja miejscowości i ich społeczności w kierunku gospodarki o zerowych emisjach netto, odpornej na zmiany klimatu, jest złożonym, wielowymiarowym i nieliniowym procesem, w którym zmiany w gospodarce są głęboko powiązane z wymiarami społecznymi i kulturowymi, ponieważ takie społeczności często mają długą historię społecznej i kulturowej zależności od dominującego przemysłu; istniejący kapitał społeczny musi zostać wzmocniony i ponownie aktywowany.

TOST zaprojektowany w niniejszym Dokumencie koncepcyjnym zasadniczo umożliwia realizację czterech celów poprzez odpowiednie działania: generowanie danych opartych na wartościach i dostarczanie informacji; zwiększanie zaangażowania społeczności i zainteresowanych stron; monitorowanie i promowanie dialogu społecznego; rozwijanie wiedzy i badań naukowych. Obserwatorium będzie inkluzywne, dostępne dla wszystkich i wolne od dyskryminacji. Na podstawie danych i analiz obserwatorium określi konkretne zalecenia dotyczące polityk i środków promujących sprawiedliwą transformację na tych terytoriach.

Terytorialne obserwatorium byłoby częścią szerszej sieci obserwatoriów sprawiedliwej transformacji na szczeblu krajowym i europejskim, służącej wymianie doświadczeń, ustaleń i zasobów, wymianie i porównywaniu wiedzy merytorycznej i narzędzi metodologicznych oraz rozpowszechnianiu informacji wśród różnych odbiorców. Władze państwowe na różnych szczeblach będą zobowiązane do przeanalizowania i wdrożenia zaleceń (w stosownych przypadkach).

Oprócz wspierania danych, analiz i badań nad lokalnymi procesami zmian, obserwatorium mogłoby również skutecznie integrować i uzupełniać działania Instytucji zarządzających, jednocześnie dynamicznie angażując zainteresowane strony w fazę wdrażania i monitorowania TPST.

